

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

1-son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 1 (5) - 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahammadovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafuz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalar oliy kengashi huzuridagi Sudyalar oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo‘limi psixologik xizmat boshlig‘i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po‘latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo‘tayeov Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O‘zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro‘yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo‘yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Xadjamuratova Matlyuba Xashimovna</i> YOSHLARNI IJTIMOIIY HIMOYA QILISHNING TARIXIY ILDIZLARI	11-15
<i>Abdimo‘minov Oybek Bektemirovich</i> MARKAZIY OSIYODA KO‘PTOMONLAMA MUNOSABATLAR: TARIXIY YONDASHUVLAR, SIYOSIY VA IQTISODIY INTEGRATSIYA	16-22
<i>Шадманов Турдибай Рузибаевич</i> ПРОБЛЕМЫ ПЛАНИРОВАНИЯ ПРИ СТРОИТЕЛЬСТВЕ ЖИЛЬЯ В УЗБЕКИСТАНЕ В ПЕРИОД 1940-1960 ГГ	23-27
<i>Мирзаева Наргиза Беркиновна, Рузиева Мухлиса Баходир кизи</i> ИНВАЛИДНОСТЬ И ЕЕ ИСТОРИЯ. СОЦИАЛЬНАЯ ЗАЩИТА ИНВАЛИДОВ В УЗБЕКИСТАНЕ	28-33
<i>Abdug‘aniyev Bekzod Abduvali o‘gli</i> SUG‘DIYLARDA DIN MASALASI: ZARDUSHTIYLIK VA MAZDAKIYLIK	34-40
<i>Umrzoqov Maqsud Shokirovich</i> V.L.VYATKINNING SAMARQANDNING TARIXIY YODGORLIKLARINI O‘RGANISHGA DOIR ISHLARI	41-46
<i>Ochildiyev Lochinbek</i> QASHQADARYO VOHASI TARIXIY-MADANIY YODGORLIKLARI, ZIYORATGOHLARI ULARNING TARIXIY-ETNOGRAFIK XUSUSIYATLARI	47-56
<i>Mamatqulov Bekzod, Bozorov Alisher</i> O‘ZBEKISTONDA SANOAT TARMOQLARINING RIVOJLANISHIDA JANUBIY VILOYATLARNING O‘RNI (1924-1991-YILLAR)	57-64

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Мамажонов Акрамжон</i> МОЛИЯВИЙ НАТИЖАЛАР (УМУМЛАШГАН ДАРОМАДЛАР) ТЎҒРИСИДАГИ ҲИСОБОТ ВА УНИ ШАКЛЛАНИШИ	65-71
<i>Xolmuratov Xolilla</i> O‘ZBEKISTONDA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARINI RIVOJLANTIRISH VA ENERGO-SAMARADORLIKNI OSHIRISH ISTIQBOLLARI: IQTISODIY VA IJTIMOIIY TAHLIL	72-83
<i>Karimov Khojakbar</i> INNOVATION POTENTIAL AND TECHNOLOGICAL DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN’S MANUFACTURING SECTOR: ENHANCING EFFICIENCY THROUGH AI-DRIVEN MANAGEMENT OF INNOVATIVE INFRASTRUCTURES	84-90
<i>Тўлаков Улуғбек Тошмаматович</i> СОЛИҚ МАЪМУРИЯТЧИЛИГИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШДА ИННОВАЦИОН ЁНДАШУВЛАР	91-105

<i>Xolmurotov Fozil</i> RAQOBATBARDOSHLIKNI OSHIRISH VA EKSPORTNI RIVOJLANTIRISH ORQALI MINTAQAVIY IQTISODIY BARQARORLIKNI TA'MINLASH: NAZARIYA VA AMALIY YONDASHUVLAR	106-118
<i>Komilov Bakhtiyorjon</i> OPPORTUNITIES AND CHALLENGES IN E-COMMERCE LOGISTICS IN CENTRAL ASIA	119-129
<i>Abdusattorov Sodiqjon</i> TA'LIM XIZMATLARI BOZORIDA TADBIRKORLIK FAOLIYATI TURLARI	130-134
<i>G'anibayev Ilxomjon</i> AUDITORLIK DALILLARI ISHONCHLILIGINI TA'MINLASHDA INTERVYU USULINING AHAMIYATI	135-145
<i>Akhmedov Khasan</i> ISSUES OF IMPROVING THE SYSTEM OF COMPENSATION PAYMENTS UNDER COMPULSORY CIVIL LIABILITY INSURANCE	146-153
<i>Саттаров Абдусамат Умирқулович</i> МИНТАҚАВИЙ ИҚТИСОДИЁТДА БАҲОЛАШ МЕТОДИКАСИ ВА УНДА ЭКОНОМЕТРИК УСУЛЛАР	154-159
<i>Musamukhamedov Azimjon Jamoliddinovich</i> O'ZBEKISTONDA ISLOMIY MIKROMOLIYA: BARQARORLIK VA FAROVONLIK SARI ADOLATLI YO'L	160-168
09.00.00 – FALSAFA FANLARI	
<i>Xaitov Elmurod Bekmurodovich</i> DUNYO AHOLISINING O'SISH DINAMIKASIGA TA'SIR ETUVCHI IJTIMOIIY KO'RSATKICHLAR VA AHOLI HAYOT SIFATI	169-174
<i>Abdullayeva Xulkar Raxmatullayevna</i> BIOEPISTEMOLOGIYA YOKI EPISTEMOLOGIYADA FANLARARO YONDASHUVLAR	175-179
<i>Sulaymonov Maxmudjon Shuxratbekovich</i> O'ZBEKISTONDA FUQAROLIK POZITSIYASI SHAKLLANISHIGA TA'SIR KO'RSATUVCHI IJTIMOIIY OMILLARNING FALSAFIY TAHLILI	180-185
<i>Berdaliyeva Sevara</i> YUSUF XOS HOJIBNING AXLOQIY QARASHLARINI SHAKLLANISHINING TARIXIY-IJTIMOIIY OMILLARI	186-198
<i>Ergashev Urolbek Berkinovich</i> AHMAD TOSHKO'PRIZODA ILMLAR TASNIFINING AHAMIYATI	199-205
<i>Qaxorov Pulotjon Xursanmurodovich</i> INSON GO'ZALLIGI VA UNING AXLOQIY VAHOSI	206-211
<i>Абдуллаходжаев Гайрат</i> ГЛОБАЛИЗАЦИЯ И ЕЁ ВЛИЯНИЕ НА ЭСТЕТИЧЕСКОЕ ВОСПИТАНИЕ МОЛОДЕЖИ	212-215
<i>Ro'ziyev Maqsud O'rinovich</i> ABULHASAN BAHMANYOR SHAXSIYATI VA MA'NAVIY MEROSI	216-220

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

<i>O'zbekov Umidjon Narzullo o'g'li, Boboqulova Nilufar Xayrullo qizi</i> BOSHLANG'ICH TA'LIM INGLIZ TILI DARSLARIDA OG'ZAKI NUTQNI SHAKLLANTIRISH	221-225
<i>Kamalova Madina</i> CHINGIZ AYTMATOV ASARLARIDA BOLA RUHIYATI	226-230
<i>Karimov Rivojiddin Gulamjonovich</i> DISCOURSE AND ITS LINGUOCULTURAL INTERPRETATION	231-240
<i>Baxtiyorova Maftuna Baxtiyorovna</i> INGLIZ TILIDA ANTROPONIMIK BIRLIKLARNING LEKSIK-SEMANTIK TAHLILI	241-246
<i>Nurmuxammedov Yusuf Shakarboyevich</i> FRAZEOLOGIK BIRLIKLARNING MA'NO QATLAMLARI, METAFORA VA METONIMIYA KABI LINGVISTIK HODISALAR BILAN ALOQASI	247-251
<i>Xujakulov Ravshan Isroilovich</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA XALQ TABOBATIGA OID LEKSIK BIRLIKLARNING DERIVATSION TADQIQI	252-258
<i>Olimova Khurshida Vaydillayevna</i> "PROPER NOUNS IN ENGLISH AND UZBEK: STRUCTURE AND THEIR UNIQUE FEATURES"	259-263
<i>Ermatov Ixtiyor, Risqulova Muslima</i> "DEVONU LUG'OTIT TURK" ASARIDA TOPONIMLARNING BERILISHI	264-269
<i>Abduraimova Dinara Bahodir qizi, Abdullayeva Nilufar Ramazonovna</i> INGLIZ TILIDAGI LEKSIK MATERIALLARNI BOYITISHDA ZAMONAVIY TEKNOLOGIYALARNING O'RNI	270-273
<i>Mardonov Maxmud</i> LATIFALARNI TASNIF QILISH MEZONLARI VA TASNIFOTI	274-280
<i>Nazarov Sardor Shamurodovich</i> A COMPARATIVE STUDY OF STRUCTURAL-SEMANTIC CHARACTERISTICS OF ENGLISH AND UZBEK LANGUAGE WORD COMBINATIONS	281-284

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>Абдурасулова Кумриниса Раимкуловна, Каракетова Дилноза Юлдашевна</i> КРИМИНОЛОГИЯДА САБАБИЯТ	285-302
<i>Yumatov Bogdan Olegovich</i> APPROACHES TO UNDERSTANDING THE PRINCIPLES OF ANTI-CORRUPTION MONITORING	303-309
<i>Абдурахманова Нодирахон</i> ПРОБЛЕМЫ ИМПЛЕМЕНТАЦИИ СМАРТ-КОНТРАКТОВ В ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВО УЗБЕКИСТАНА	310-317
<i>Бекбутаева Лобар</i> СОЦИАЛЬНАЯ ЗАЩИТА ПРАВ ДЕТЕЙ-СИРОТ И ДЕТЕЙ, ОСТАВШИХСЯ БЕЗ ПОПЕЧЕНИЯ РОДИТЕЛЕЙ: МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВЫЕ СТАНДАРТЫ И НАЦИОНАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ	318-323

<i>Nishonov Abdulloh Ubaydulloh o'g'li</i> CHIQUINDILARNI TRANSCHEGARAVIY TASHISH VA OLIB O'TISHNING XALQARO HUQUQIY TARTIBI	324-329
<i>Саидов Шохруххон Музаффарович</i> ПРОКУРАТУРА ОРГАНЛАРИНИНГ ҲУҚУҚ ИЖОДКОРЛИГИ ФАОЛИЯТИДАГИ ИШТИРОКИНИ БАҲОЛАШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ	330-338
<i>Maxmudov Sunnat Azim o'g'li</i> AYBLILIK TO'G'RISIDAGI MASALANI HAL QILMAY TURIB JINOYAT ISHINI TUGATISH TARTIBI: QONUNCHILIKDAGI MUAMMOLAR TAHLILI	339-348
<i>Inomxo'jaeva Sanobar Muxammadixonovna</i> JAMIYATDA HUQUQIY ONGNI RIVOJLANTIRISHDA HUQUQIY TARBIYA USULLARINING AHAMIYATI	349-355
<i>Mirzakarimova Dilafroz Doniyorovna</i> SUN'IY INTELLEKT, ROBOTOTEXNIKA VA HUQUQ: SUN'IY INTELLEKTNING XAVFSIZ KIBERXAVFSIZLIK TIZIMLARIGA TA'SIRI	356-362
<i>Raximjonova Nargizaxon Raximjonovna</i> YAGONA JINOYATNING JINOYAT-HUQUQIY TAVSIFI	363-368
<i>Dehqanov Raxmatilla Mirzaraxmat o'g'li</i> ISTE'MOLCHILAR ISHTIROKIDAGI TRANSCHEGARAVIY MUNOSABATLAR UCHUN QO'LLANADIGAN HUQUQ	369-374
13.00.00 - PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Iminaxunova Iroda Xuseynovna</i> DIAGNOSTIK YONDASHUV ASOSIDA XORIJIY TILNI O'QITISH IMKONIYATLARI	375-379
<i>Xusanova Mohira</i> XORIJIY TILLARNI O'QITISH VA NAZORAT QILISHNING MAZMUNI	380-386
<i>Haqberdiyev Baxtiyor Rustamovich</i> TEXNIK VA SAN'AT FANLARINI INTEGRATIV O'QITISHDA SINERGETIK KOMPETENTLIKNI TAKOMILLASHTIRISH	387-391
<i>Erkulova Feruza Melikuziyevna</i> THE ROLE OF METHODOLOGICAL TRAINING IN ENHANCING PROFESSIONAL COMPETENCE OF FOREIGN LANGUAGE TEACHERS	392-402
<i>Malikova Madina Abduraxmon qizi</i> INGLIZ TILI DARSLARINI O'QITISH JARAYONIDA HAMKORLIK VA KOOPERATIV O'QITISH TEKNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNING USTUVOR USULLARI	403-407
<i>Умаров Азиз Авазович</i> РОЛЬ ДИАЛОГИЧЕСКОЙ РЕЧИ В ОБУЧЕНИИ РУССКОМУ ЯЗЫКУ: МЕТОДИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ	408-412
<i>Рахмонова Шалола Фахриддин кизи</i> ЖАМИЯТ РИВОЖЛАНИШИДА МЕДИА КОМПЕТЕНЦИЯНИНГ ЎРНИ	413-417
<i>Boymirzaeva Raximaxon Xoshimjonovna</i> XALQ TA'LIMI PEDAGOGLARNI MALAKASINI OSHIRISH JARAYONIDA HUQUQIY ONG VA HUQUQIY MADANIYATINI YUKSALTIRISHGA OID XORIJ TAJRIBASI	418-427

<i>Jamolova Mohigul Baxtiyorovna</i> BO'LAJAK CHET TILI FANI O'QITUVCHILARINING TANQIDIY FIKRLASH QOBILİYATLARINI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY VA METODIK ASOSLARI	428-432
<i>Raxmatov Mirzo Mukimovich</i> BO'LAJAK INFORMATIKA O'QITUVCHILARIGA DASTURLASH TILLARINI O'QITISHNI TAKOMILLASHTIRISHDA SEMIOTIK YONDASHUV	433-438
<i>Umirova Mamlakat Imomovna</i> NUTQIY MADANIYATNI O'STIRISHNING NAZARIY VA AMALIY ASOSLARI	439-442
<i>Nafasov Arslon Komilovich</i> TARIX FANINI O'QITISH PEDAGOGIK TADQIQOTLAR OBYEKTI SIFATIDA	443-448
<i>Valiyeva Nasiba Xadiytullayevna</i> OLİY TA'LIMDA O'QITISHNI RAQAMLASHTIRISHDA ZAMONAVIY PEDAGOGIK METOD VA MODELLAR	449-455
<i>Мухаммадиева Угилрой Холмуродовна</i> ФОРМИРОВАНИЕ НАВЫКОВ И КОМПЕТЕНЦИЙ В ОБЛАСТИ СИНХРОННОГО ПЕРЕВОДА У СТУДЕНТОВ	456-463
<i>Qosimova Ozoda Xudoynazarovna</i> PEDAGOG XOTIN-QIZLARNING IJTIMOY FAOLLIGINI RIVOJLANTIRISHNING IJTIMOY- PEDAGOGIK TAHLILI	464-472

Received: 20 December 2024

Accepted: 5 January 2025

Published: 15 January 2025

Article / Original Paper

THE ROLE OF MEDIA COMPETENCE IN THE DEVELOPMENT OF SOCIETY

Rahmonova Shalola Faxriddin qizi,

Lecturer of International School of Finance Technology and Science

E-mail: sh.faxriddinovna@gmail.com

Abstract. This article explores the significance of the concept of media competence in the development of society, its role in the educational process, and its characteristics in the context of globalization. Based on international and national experiences, directions for the formation of media literacy are analyzed. The article emphasizes the integration of digital technologies into the educational process, strengthening international cooperation, and developing critical thinking and creativity among students.

Keywords: media competence, media literacy, information technologies, critical thinking, creativity, educational process, international cooperation, national experience.

ЖАМИЯТ РИВОЖЛАНИШИДА МЕДИА КОМПЕТЕНЦИЯНИНГ ЎРНИ

Рахмонова Шалола Фахриддин кизи,

“International school of finance technology and science” институти ўқитувчиси

Аннотация. Мазкур мақолада медиа компетенция тушунчасининг жамият ривожланишидаги аҳамияти, унинг таълим жараёнидаги ўрни ва глобаллашув шароитидаги ўзига хос хусусиятлари ёритилган. Чет эл ва миллий тажрибалар асосида медиа саводхонликни шакллантириш йўналишлари таҳлил этилган. Мақолада рақамли технологияларни таълим жараёнига интеграция қилиш, халқаро ҳамкорликни кучайтириш ҳамда талабаларда танқидий фикрлаш ва ижодкорликни ривожлантиришнинг аҳамияти кўрсатилган.

Калит сўзлар: медиа компетенция, медиа саводхонлик, ахборот технологиялари, танқидий фикрлаш, ижодкорлик, таълим жараёни, халқаро ҳамкорлик, миллий тажриба.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5I1Y2025N56>

Жамият тараққиётини ҳаётимизнинг барча соҳаларида акс этувчи ахборот миқдори кескин ортиши билан тавсифлаш мумкин. Бугунги кунда ҳар бир шахс кундалик фаолияти давомида турли медиа манбалардаги жуда кўп хилдаги маълумотларга дуч келади. Шу сабабли ахборотни саралаш, танқидий таҳлил қилиш ва ундан самарали фойдаланиш кўникмаси, яъни медиа компетенция муваффақиятли жамият қурилишида муҳим ўрин тутаяди. ЮНЕСКО таъкидлашича, “зиддиятли манбалар орасида онгли тарзда ахборотни топиш, саралаш ва таҳлил қилиш қобилияти жамиятда демократик жараёнлар ҳамда таълим самарадорлиги учун пойдевор вазифасини бажаради”.[1] Демак, жамиятнинг умумий интеллектуал салоҳияти шаклланиши, ёш авлодни тарбиялаш ва глобаллашув даврида рақобатбардошликни таъминлаш йўлида медиа компетенция устувор аҳамият касб этади.

Мазкур тадқиқотимизда, аввало, ахборот жамиятида медиа компетенция тушунчасининг аҳамияти кўриб чиқилади, шундан сўнг таълим тизимида медиа

компетент шахсни тарбиялаш жараёни ҳамда глобаллашув шарт-шароитларида медиа кўникмалар орқали жамият ривожланишини рағбатлантириш масалалари таҳлил этилади. Д.Бакенхем таъкидлашича, “медиадан фаол фойдаланувчи талабалар айнан таълим жараёнида ахборотни ўзлаштириш, қайта ишлаш ва англаш жараёнини жонлантиради, бу эса умумий таълим сифатини яхшилаш учун катта имконият яратади” [2]. Шу боис, медиа компетенцияни жорий этиш нафақат алоҳида таълим муассасалари, балки жамият тараққиёти учун ҳам катта аҳамият касб этади. С.Поттер қайд этадики, “ахборот оқимларининг шиддат билан ўсиши шароитида шахс ўз олдига келган контентдан онгли фойдаланиш ва танқидий назар билан баҳолаш қобилиятини ривожлантирмаса, глобаллашувининг салбий оқибатларидан бири бўлган ахборот зўриқишига дуч келиши муқаррар” [3]. Шу маънода, медиа компетенция кетма-кет жаҳонда ахборотни тўғри англаш, ундан самарали фойдаланиш ва ахборот хавфсизлигини таъминлаш учун энг муҳим тизимли ёндашув сифатида намоён бўлади.

Бугунги ахборот жамиятида ҳар қандай шахснинг турли медиа муҳитларда фаол қатнашиши, ахборотни танқидий таҳлил қилиш билан бирга, уни ижодий равишда қайта ишлаш қобилияти ҳам муҳим аҳамият касб этади. ЮНЕСКО маълумотларида таъкидланишича, “медиа ва ахборот саводхонлиги замонавий жамиятда сиёсий, иқтисодий ва маданий тараққиётни рағбатлантирувчи асосий омиллардан бири сифатида эътироф этилади”. [4] Демак, медиа компетенция фақат бир киши ёки бир гуруҳ одамлар манфаати учун эмас, балки бутун жамият тараққиёти учун ҳам хизмат қилади.

Жамият тараққиётида энг муҳим босқичлардан бири таълим сифатини яхшилаш орқали медиа компетент шахсларни тарбиялашдир. Д.Бакенхем фикрича, “таълим жараёнида медиа маҳсулотларни ўрганиш, қайта ишлаш ва муҳокама қилиш талабаларни ҳам ахборотни тушуниш, ҳам медиани яратиш жараёнларида фаол иштирокчига айлантиради”. [5] Бундай ёндашув талабаларда танқидий фикрлаш, жамоа билан ҳамкорлик қилиш, илғор технологиялардан фойдаланиш каби кўникмаларни бир вақтнинг ўзида шакллантиради. Бу эса таълим жараёнининг сифат жиҳатдан янги поғонага кўтарилишига хизмат қилади.

Глобаллашув шароитида эса медиа кўникмаларни эгалламаган жамиятлар халқаро майдонда рақобатбардош бўла олмайдилар. Чунки ахборот алмашинувининг жадаллашуви, медианинг турли кўринишдаги иқтисодий ёки сиёсий манипуляциялари шиддат билан ўсиб бораётган бир шароитда, ҳар бир шахс ўз олдига келган ахборотни холис баҳолай билиши керак. С.Поттер бу жараённи “ахборот фавқулодда кўпайиб кетаётган бир даврда, одамлар танқидий иммунитетни шакллантириш орқали ахборот зўриқиши (information overload)ни камайтириш, тўғри қарор қабул қилиш ва жамиятда хабардорликни ошириш имкониятига эга бўлади”, [6] деб изоҳлайди. Демак, медиа компетенция глобаллашув шароитида фақат шахсий манфаат ёки индивидуал ривожланиш учун эмас, балки жамиятда барқарорлик, илмий-амалий тараққиёт ва маданий ҳамкорликни таъминлашда ҳам муҳим ўрин тутади.

Хорижий тажрибада медиа таълим тенденциялари. Чет эл мамлакатларида медиа таълимни ривожлантириш бўйича кўплаб самарали тизимлар шакллантирилган бўлиб, уларда медиа компетенция шахс тараққиёти ва жамият фаровонлиги учун стратегик аҳамиятга эга жиҳат сифатида кўриб чиқилади. Масалан, АҚШда мактаб

таълимидаёқ турли ахборот манбалари билан ишлаш, медиа маҳсулотлар яратиш, танқидий фикрлаш машқларини амалга ошириш учун махсус дастурлар ишлаб чиқилган. Бунда талабалар онлайн тажриба ишлари, аудио-видео лойиҳалар устида ишлаш орқали ахборотни қайта ишлаш, бир неча манба билан таққослаш ва янгича медиаконтент яратиш каби кўникмаларни эгаллашади. Д.Бакенхем таъкидлашича, “таълим жараёнида медиа маҳсулотларни ўзлаштириш ва уларни муҳокама қилиш орқали талабалар ахборот муҳитининг фаол иштирокчиларига айланадилар, бу эса уларда тизимли фикрлаш ва ижодкорликни ривожлантиради”[7].

Европа мамлакатларида, хусусан, Финляндия, Эстония ва Нидерландияда медиа саводхонликни эрта ёшдан бошлаб шакллантириш муҳим вазифа сифатида кўриб чиқилади. Махсус тартибда тайёрланган ўқув дастурлари орқали болалар мультимедиа, интернет манбалари билан танишаркан, ахборотни саралаш, манба ишончилигини баҳолаш, сурат ёки видеолардаги маълумотлар ортида турган мақсадни тушуниш каби кўникмаларни эгаллашади. ЮНЕСКО ҳисоботида таъкидланишича, “чуқурлашган медиа ва ахборот саводхонлиги жамиятда демократик жараёнлар, фикрлар хилма-хиллиги ва илмий инновацияларни рағбатлантиради”[8]. Канададаги медиа таълим тажрибасида эса талаба-мураббий ҳамкорлиги алоҳида эътиборга олинади, бу жараёнда талабалар турли ахборот платформалари билан мустақил ишлашни ўрганиб, натижаларни бошқалар билан муҳокама қилишади.

Ўзбекистон таълим тизимида медиа компетенцияни жорий этиш имкониятлари. Мамлакатимизда таълим соҳасида рақамли технологиялардан фойдаланишни кенгайтириш мақсадида бир қатор стратегик ҳужжатлар қабул қилинди. Хусусан, “Рақамли Ўзбекистон – 2030” стратегияси доирасида таълим муассасалари рақамли инфратузилма билан таъминланиши, онлайн платформа ва электрон кутубхоналардан фойдаланиш имкониятлари кенгайтирилиши назарда тутилган. Бу эса медиа компетенцияни ривожлантириш учун муҳим пойдевор вазифасини бажаради. С.Поттер таъкидлашича, “ахборот муҳитини интерактив онлайн дастурлар билан бойитиш талабаларда танқидий фикрлаш ва жамоавий ҳамкорлик кўникмалари ривожланишига замин яратади”. [9]

Шу билан бирга, олий таълим муассасаларида медиа саводхонлик курслари ёки модулларини жорий этиш, амалий тренинглар, креатив лойиҳалар ташкил этиш ҳам мақсадга мувофиқ натижалар бериши мумкин. Масалан, талабалар ўртасида онлайн журнал ёки подкаст яратиш, ижтимоий тармоқлар орқали илмий ёки адабий муҳокамалар олиб бориш, электрон матнлар устида биргаликда ишлаш каби усуллар медиа кўникмаларни шакллантиришда самарали восита бўлиб хизмат қилади. Бунда маҳаллий ахборот ресурслари (ZiyoNET, электрон кутубхоналар, ёшлар порталлари) билан онлайн ҳамкорлик қилиш, мутахассислар билан очиқ суҳбатлар ташкил этиш ҳам талабаларни илҳомлантириши мумкин.

Халқаро ҳамкорликни кучайтириш ва илғор амалиётлардан фойдаланиш. Медиа компетенцияни ривожлантиришда хорижий давлатлар, халқаро ташкилотлар ва нодавлат ташкилотлар билан ҳамкорлик қилиш ўта муҳим аҳамият касб этади. Айниқса, ЮНЕСКО, ЮНИСЕФ, Британия кенгаши (British Council) каби тузилмалар томонидан медиатаълим бўйича ташкил этилаётган семинарлар, маҳорат дарслари ва илмий анжуманлар ўқитувчилар малакасини ошириш ҳамда миллий таълим тизимида илғор

тажрибаларни мослаштириб жорий этиш учун бой имконият яратади. ЮНЕСКО ўз резолюцияларида таъкидлашича, “медиа таълим — бу бутун жамият даражасида медиа ва ахборот саводхонлиги маданиятини шакллантириш механизми” [10]. Шу муносабат билан халқаро ташкилотлар билан ҳамкорлик қилиш орқали медиа компетенция бўйича илғор лойиҳаларда иштирок этиш, хорижий мутахассислар билан тажриба алмашиш, биргаликда илмий-тадқиқот ишларини олиб бориш каби чоралар жуда самарали ҳисобланади.

Бундан ташқари, академик мобиллик, халқаро грантлар, онлайн платформалар орқали чет эллик таълим муассасалари билан қўшма лойиҳалар ташкил қилиш ҳам талаба ва ўқитувчиларда глобал медиа маконни теранроқ англаш, турли ахборот манбалари билан мустақил ишлаш, хорижий тилларни чуқур ўзлаштириш каби йўналишларда янги имкониятлар эшигини очади. Шу орқали маҳаллий таълим тизимининг халқаро миқёсдаги рақобатбардошлигини ошириш, талаба ёшларимизнинг кенг фикрлаш, танқидий таҳлил қилиш ва замонавий жамиятда муваффақиятли фаолият юритиши учун қулай шароит яратиш мумкин.

Шундай қилиб, чет эл тажрибаси, миллий ислохотлар ва халқаро ҳамкорликни уйғунлаштириш асосида медиа компетенцияни ривожлантириш жараёни мамлакатимиз таълим тизими ва жамият тараққиёти учун муҳим стратегик вазифа сифатида намоён бўлади. Бу жараёнда медиа технологиялар, рақамли воситалар ва педагогик ёндашувларни узвий мувофиқлаштириш ёш авлоднинг медиа муҳитда онгли равишда йўл тута олиши, ахборотни танқидий таҳлил қилиши, ижодкорлик билан фаолият юритиши ва жамият тараққиётига муносиб ҳисса қўшиши учун катта пойдевор яратади.

Медиа компетенция тушунчасининг кенг қамровлилиги. Медиа компетенция – бу фақат ахборотни тушуниш ёки техник кўникмалар билан чегараланиб қолмайдиган, кенг қамровли тушунчадир. У ахборотни излаш, саралаш, танқидий баҳолаш, ижодий қайта ишлаш, ахлоқий мезонлар асосида ундан фойдаланиш ва уни турли форматда тақдим этишни ўз ичига олади. Д.Бакенхем таъкидлаганидек, “ахборотни тушуниш билан чекланмасдан, уни қайта ишлаб, жамоа билан муҳокама қилиш жараёни медиа таълимда талабаларни ахборот муҳитининг фаол иштирокчиларига айлантиради”[11]. Шу маънода, медиа компетенция ҳам шахсий ривожланиш, ҳам жамият тараққиёти учун истиқболли масала ҳисобланади. Чунки у бир пайтнинг ўзида технологиялар билан ишлаш малакаси, ахборотлар оқидамида ўз йўлини топа олиш қобилияти, креатив фикрлаш ҳамда ахборот хавфсизлиги каби муҳим омилларни бирлаштиради.

Медиа компетенцияни ривожлантириш орқали таълим сифатини ошириш истиқболлари. Замонавий таълим тизимида медиа компетенция ривожини таъминлаш орқали изланувчан, танқидий фикрлай оладиган, ахборотни ижодий қайта ишлайдиган авлодни тарбиялаш мумкин. Махсус медиа курслар, рағбатлантирувчи лойиҳалар, рақамли платформалар ва ахборот технологиялари билан бойитилган машғулотларни жорий этиш амалий самара беради. ЮНЕСКО маълумотларида таъкидланишича, “жамиятда ахборот етиштириш ва улардан оқилона фойдаланиш кўникмалари сифатида шаклланган медиа саводхонлик таълим сифатини бир неча босқич юқорига кўтариши мумкин”. [12]

Шу орқали таълим жараёнида талабалар ўзларига керакли ахборотни излаш ва саралашда мустақилликка эришадилар, фанлараро интеграция янада чуқурлашади, лойиҳавий ва жамоавий ишлаш кўникмалари мустақамланади. Натижада, талабаларда изланувчанлик, инновацион ёндашув, медиаманбалар билан онгли фаолият юритиш қобилияти шаклланади. Бу жараён нафақат бир ёки иккита фан чегарасида, балки бутун таълим муҳитида янги имкониятлар очади. Демак, медиа компетенцияни ривожлантириш келгусида таълим сифати, жамиятда ахборот маданияти ва илмий тараққиётни рағбатлантирувчи муҳим омил сифатида қаралиши лозим.

Умуман, медиа компетенцияни шакллантиришда чет эл тажрибаси, миллий таълим тизимида рақамли технологиялардан фойдаланиш имкониятлари ва халқаро ҳамкорликни кучайтириш масалалари бир-бирини тўлдирувчи омиллар сифатида намоён бўлади. Чет эл мамлакатларида медиа таълимни ёшданоқ узлуксиз тизимда жорий этиш, талабаларни ахборотни ижодий қайта ишлаш ва танқидий таҳлил қилиш жараёнларига жалб этиш асосий йўналиш сифатида кўрилаётган бўлса, Ўзбекистон таълим тизимида рақамли инфратузилма, электрон кутубхоналар ҳамда замонавий платформаларни жорий этиш, амалий лойиҳалар ташкил этиш орқали бу имкониятни кенгайтира олиш мумкин. Шу билан бирга, халқаро ташкилотлар ва хорижий таълим муассасалари билан ҳамкорликни кучайтириш, семинар ҳамда лойиҳаларда биргаликда иштирок этиш орқали медиа саводхонлик бўйича илғор тажрибалар ўрганилади ва миллий шароитда мослаштирилади. Натижада, жамиятда ахборотни танқидий баҳолай оладиган, медиада онгли фаолият кўрсата оладиган, креатив фикрлаш ва жамоавий ҳамкорлик кўникмалари ривожланган ёшлар қатлами шаклланади. Бу эса жамиятнинг интеллектуал салоҳиятини ошириш, демократик жараёнлар ва илмий-амалий тараққиётни рағбатлантиришда муҳим ўрин тутди.

Адабиётлар/Литература/References:

1. UNESCO (2011). *Media and Information Literacy: Curriculum for Teachers*. Париж: ЮНЕСКО.
2. Buckingham, D. (2003). *Media Education: Literacy, Learning and Contemporary Culture*. Cambridge: Polity Press.
3. Potter, W. J. (2016). *Media Literacy. 8th edition*. Thousand Oaks: SAGE Publications.
4. UNESCO, 2011: *Media and Information Literacy: Curriculum for Teachers*. Paris: UNESCO, 12-б.
5. Buckingham, 2003: *Media Education: Literacy, Learning and Contemporary Culture*. Cambridge: Polity Press, 24-б.
6. Potter, 2016: *Media Literacy. 8th edition*. Thousand Oaks: SAGE Publications, 38-б.
7. Buckingham, 2003: *Media Education: Literacy, Learning and Contemporary Culture*. Cambridge: Polity Press, 26-б.
8. UNESCO, 2011: *Media and Information Literacy: Curriculum for Teachers*. Paris: UNESCO, 22-б.
9. Potter, 2016: *Media Literacy. 8th edition*. Thousand Oaks: SAGE Publications, 41-б.
10. UNESCO, 2011: *Media and Information Literacy: Curriculum for Teachers*. Paris: UNESCO, 29-б.
11. Buckingham, 2003: *Media Education: Literacy, Learning and Contemporary Culture*. Cambridge: Polity Press, 26-б.
12. UNESCO, 2011: *Media and Information Literacy: Curriculum for Teachers*. Paris: UNESCO, 12-б.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 1 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).